

UiO : **Department of Psychology**
University of Oslo

**NORWEGIAN CENTRE FOR VIOLENCE
AND TRAUMATIC STRESS STUDIES**

Hvordan kan vi forstå og behandle traumatiserte barn?

Tine K. Jensen

Professor ved Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo, og Nasjonalt Kunnskapssenter om
Vold og Traumatisk Stress (NKVTS).

CHOWCHILLA GOV'T

Bus driver Ed Ray and the children were taken out of the van, one by one, and sent down into a hole inside an old truck trailer buried 12 feet underground. JAMES PALMER / AP

POLICE EVIDENCE

July 17, 1976: Alameda County Sheriff Tom Houchins briefs the news media at the Livermore quarry where the Chowchilla children were buried. They escaped through the shaft lower right in this photo. (Boris Yaro / Los Angeles Times)

July 17, 1976: Officers escort children from Greyhound bus upon their return to Chowchilla at 4 a.m. (Rick Meyer / Los Angeles Times)

Noen konsekvenser

- ▶ Traumeeksponerte dobbelt så sannsynlighet for å utvikle psykiske vansker enn ikke-eksponerte (Lewis et al. 2019)
- ▶ Det er også høy forekomst av depresjon og angst (*Lewis et al. 2019*).
- ▶ Selv-skading, spiseforstyrrelse, psykose, rus (Norman et al, 2012; Lewis et al., 2019).
- ▶ Fysiske plager (hodepine, ryggsmarter, astma m.m.) (McLaughlin et al., 2016).
- ▶ Problemer med utdanning og arbeid (Jaffee et al., 2018).
- ▶ Økt risiko for bla. hjerteproblemer og kreft (ACE-studiene - Felitti et al. 1998).
- ▶ Posttraumatisk stress lidelse (PTSD) (Alisic 2011; Trickey et al., 2012)

Men mye resiliens...

- Naturlig tilheling (Se feks. Hiller et al., 2016).

Hva bidrar til utvikling og opprettholdelse av PTS?

Ehlers og Clark's teori (2000)

- Minne
- Mening
- Mestring

Se også: Dalglisch, 2004; Meiser-Stedman, 2002; ,Meiser-Stedman et al., 2019; Smith

Hva bidrar til utvikling og opprettholdelse av PTS? Ehlers og Clark's teori (2000)

- **Minne: Fragmentert og Sensorisk** (Se feks. Filkukova et al., 2016; Kenardy et al., 2007; Knutsen & Jensen, 2017; Meiser-Stedman et al. 2019; O'Kearney et al., 2007; Salmond et al., 2011).

Hva bidrar til utvikling og opprettholdelse av PTS? Ehlers og Clark's teori (2000)

- Minne: Fragmentert og Sensorisk
- Mening: Negative Posttraumatiske Cognisjoner –
 - Om traumet;
 - Om egne responser;
 - Om seg selv og verden

(Se feks. de Haan et al., 2017, 2019; Jensen et al., 2018; Knutsen et al. 2018; Nixon et al., 2010; Meiser-Stedman et al. 2009, 2017, 2019)

Hva bidrar til utvikling og opprettholdelse av PTS?

Ehlers og Clark's teori (2000)

- **Minne:** Fragmentert og Sensorisk
- **Mening:** Uhensiktsmessige tanker
- **Mestring:** Barn - Unngåelse; Sikringsatferd; Tankekontroll
Foreldre – Benekter, Unngår, Mangelfull regulering av barnets eller egen stress

Posttraumatisk stress

- Gjenopplevelser
- Unngåelse
- Forhøyet stress og Hyperaktivering
- Relasjonsvansker
- Endrede følelser
- Negativ selvforståelse

Rammes inn i en utviklingsforståelse

Utviklingspsykologi

Nevrobiologi/Hjerneutvikling

Derfor bør intervensjoner forholde seg til:

- ✓ Minneprosessering – eksponering og narrativ arbeid
- ✓ Reguleringsstøtte – psykoedukasjon, stress mestring og følelsesregulering
- ✓ Fortolkningsstøtte – psykoedukasjon, kognitiv prosessering
- ✓ Relasjonsarbeid – foreldrearbeid, sosial støtte
- ✓ Selvfølelse – psykoedukasjon, kognitiv prosessering, korrigerende erfaringer

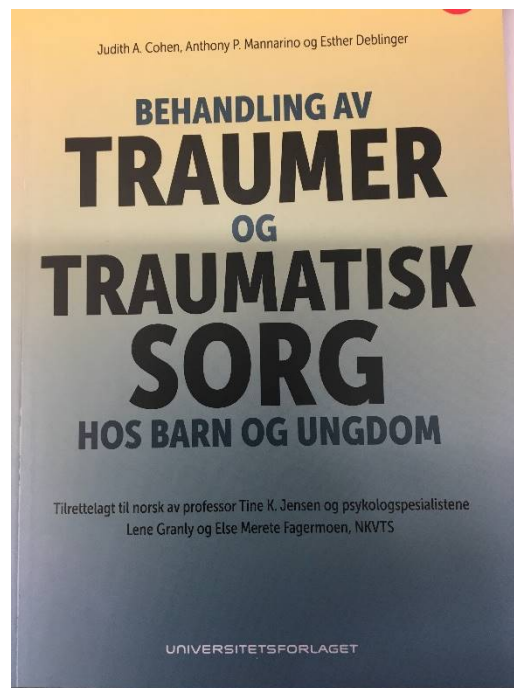
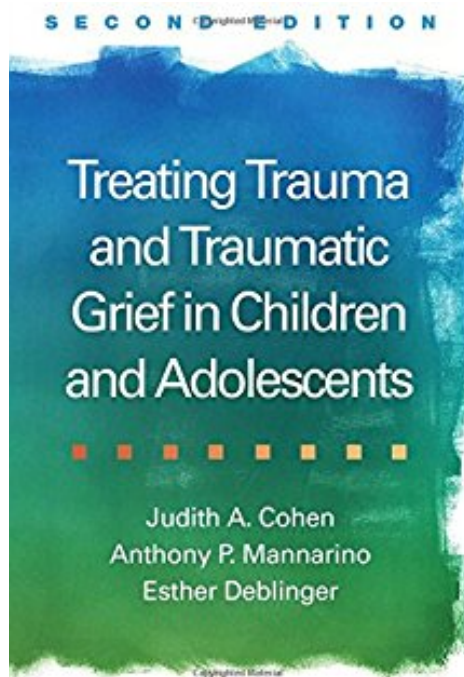
Best practice – NICE anbefalinger for PTSD (se også ISTSS guidelines-2019)

- Første valg: Traumefokusert CBT
- Bruke en validert manual
- Typisk 6-12 sessioner men kan gis over flere timer hvis klinisk indikert
- Skal tilpasses barnet's alder og utvikling
- Skal involvere foreldre hvis mulig

- Andre valg: EMDR hvis de ikke ønsker eller responderer på Traumefokusert CBT

Trauma Focused Cognitive Behavioral Therapy (TF-CBT)

Utviklet av

Tony Mannarino

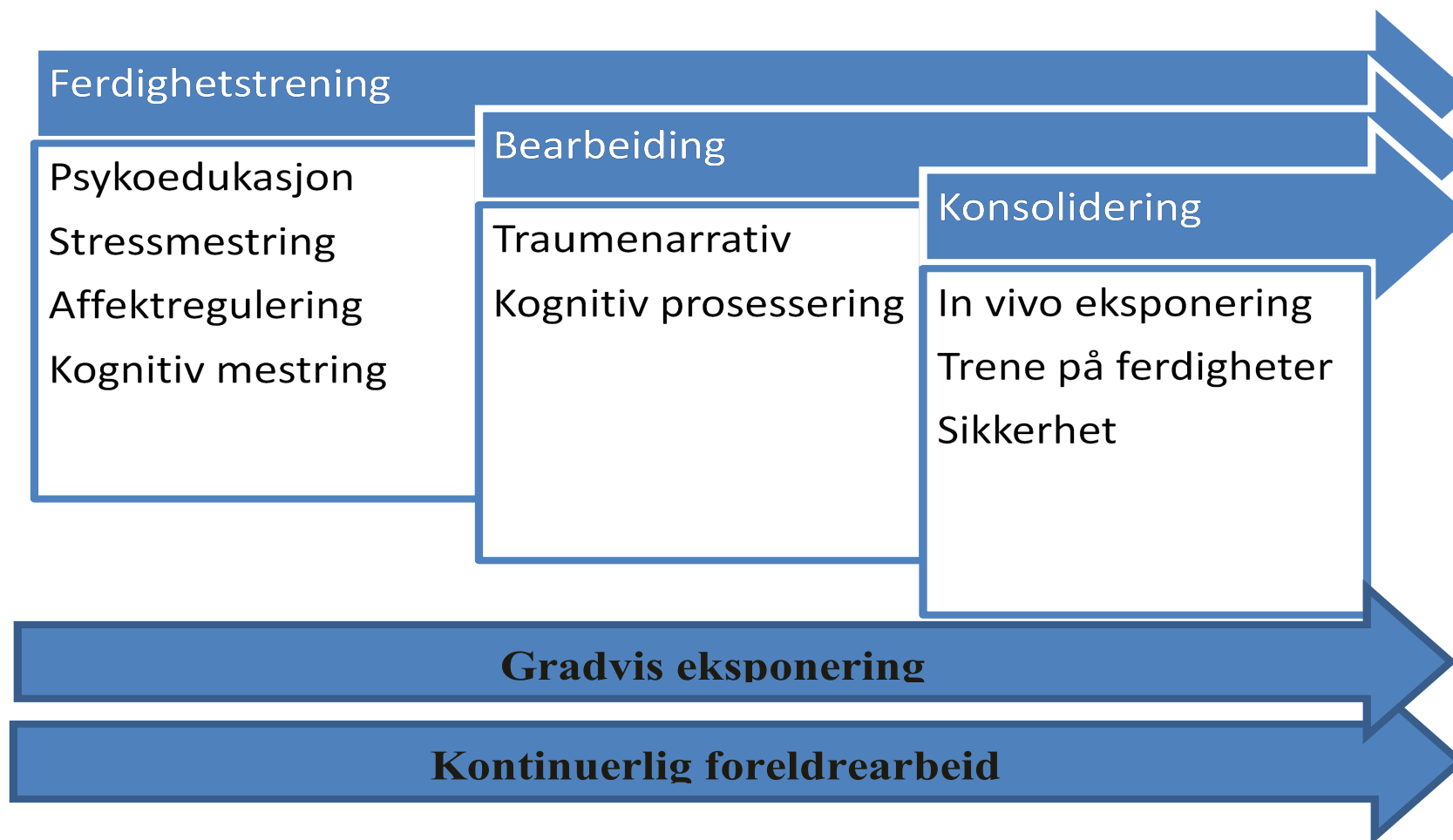
Judy Cohen

Esther Deblinger

Center for Traumatic Stress in Children and Adolescents at Allegheny General Hospital and the New Jersey CARES Institute

TF-CBT består av følgende komponenter:

Mestring

Psykoedukasjon

- Mål: Normalisere
- Gi info om vanlige responser
- Formidle håp

Stressmestring

- Mål: Redusere stress
- Undersøke påminnere
- Lære øvelser

Affektregulering

- Mål: Gjenkjenne og regulere
- Sette ord på følelser
- Identifisere situasjoner
- Øve på uttrykk og regulering

Kognitiv mestring

- Mål: tanke, følelser og atferd
- Traumepåminnere
- Skille tanke og følelser
- Kognitiv triangel

Mestring

Psykoedukasjon

- Mål: Normalisere
- Gi info om vanlige responser
- Formidle håp

Mestring

Psykoedukasjon Stressmestring

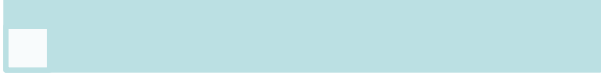
- Mål: Normalisere
- Gi info om vanlige responser
- Formidle håp

- Mål: Redusere stress
- Undersøke påminnere
- Lære øvelser

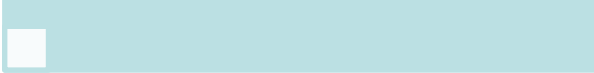
Mestring

Psykoedukasjon

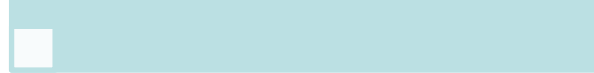
- Mål: Normalisere
- Gi info om vanlige responser
- Formidle håp

Stressmestring

- Mål: Redusere stress
- Undersøke påminnere
- Lære øvelser

Affektregulering

- Mål: Gjenkjenne og regulere
- Sette ord på følelser
- Identifisere situasjoner
- Øve på uttrykk og regulering

Mestring

Psykoedukasjon

- Mål: Normalisere
- Gi info om vanlige responser
- Formidle håp

Stressmestring

- Mål: Redusere stress
- Undersøke påminnere
- Lære øvelser

Affektregulering

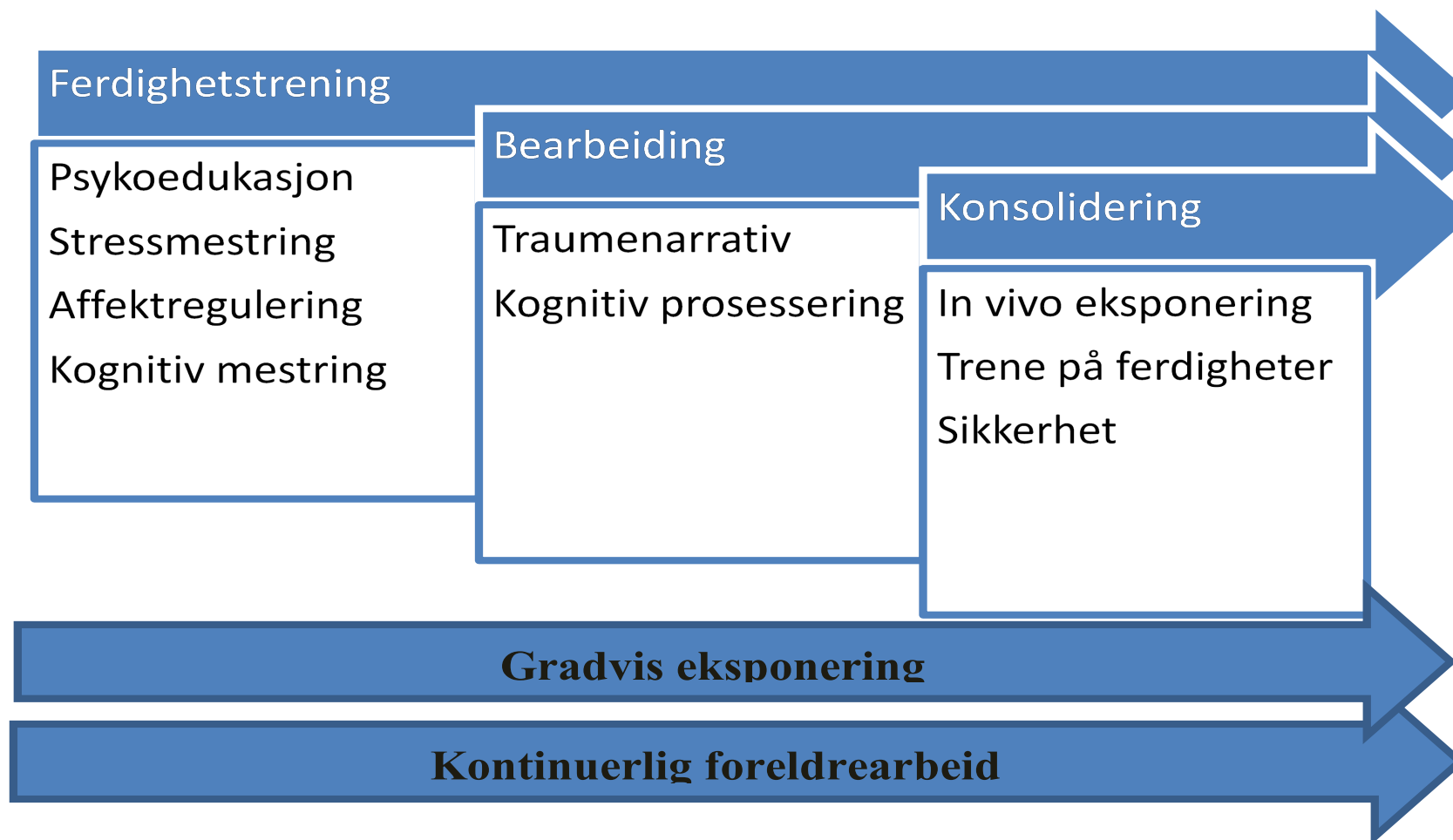
- Mål: Gjenkjenne og regulere
- Sette ord på følelser
- Identifisere situasjoner
- Øve på uttrykk og regulering

Kognitiv mestring

- Mål: tanke, følelser og atferd
- Traumepåminnere
- Skille tanke og følelser
- Kognitiv triangel

TF-CBT består av følgende komponenter:

Bearbeiding

Traumenarrativ

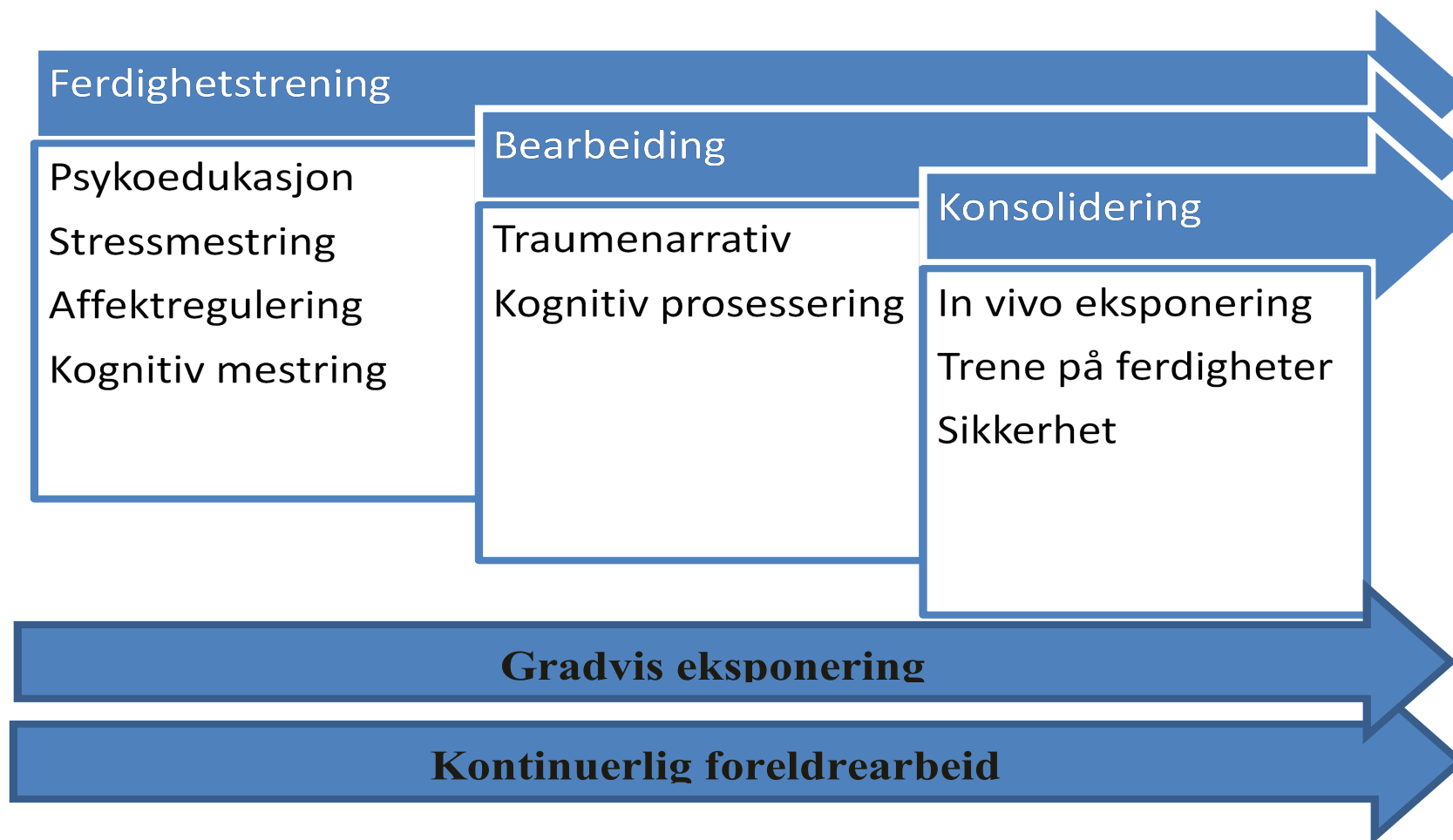
- Mål: Eksponering
- Skrive/fortelle historien
- Føleser
- De værste øyeblikkene

Kognitiv bearbeiding

- Mål: Endre uheniktsmessige tanker
- Sokratisk spørring
- Bestevenn rollespill m.m.

TF-CBT består av følgende komponenter:

Konsolidering

InVivo

- Hvis fortsatt unngåelse
- Gradvis eksponering

Trening

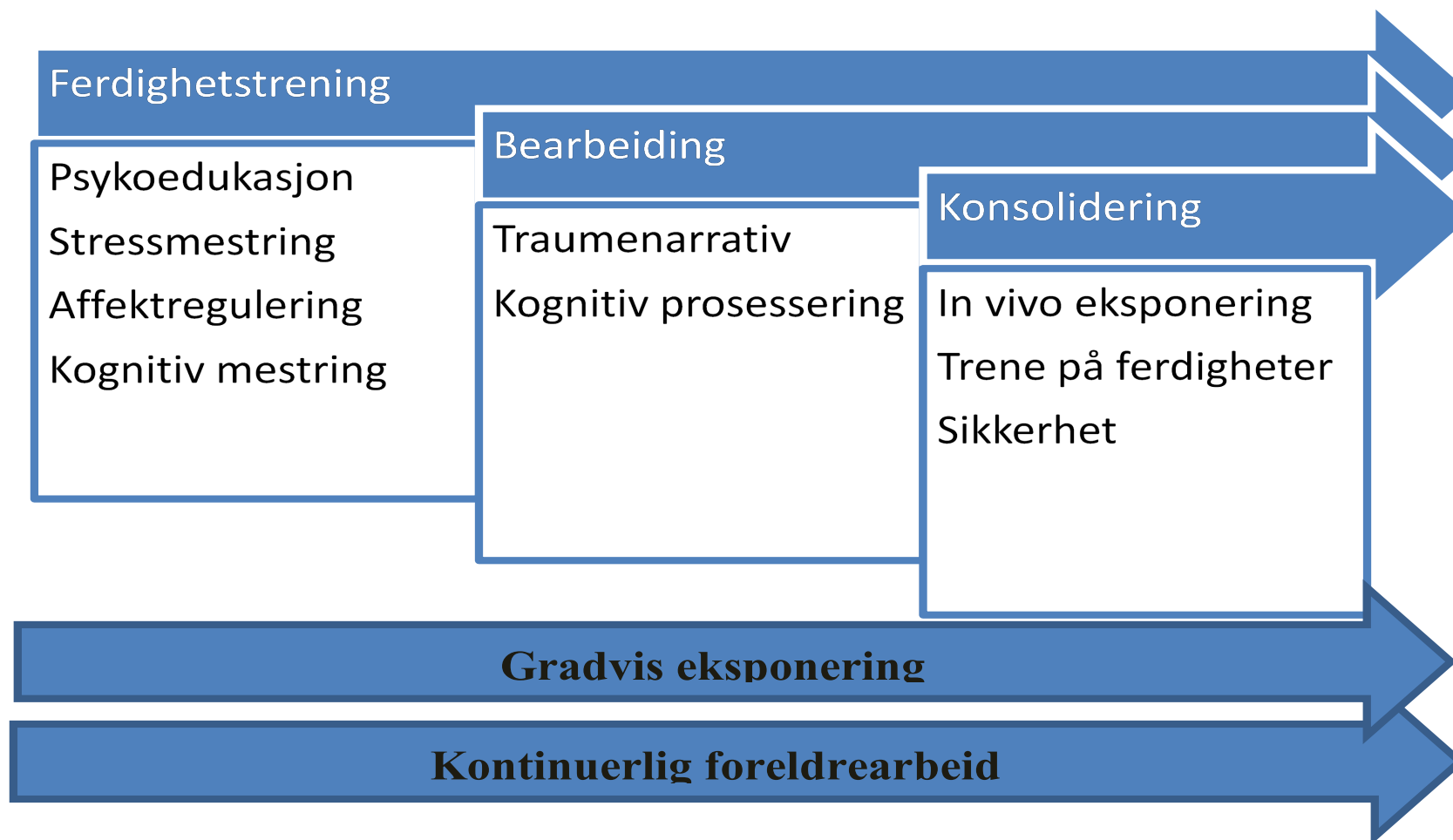
- Trene på øvelser
- Sette grenser

Sikkerhet

- Gjenkjenne risiko
- Lage sikkerhetsplan

TF-CBT består av følgende komponenter:

Foreldre arbeid

- ✓ Følger samme komponenter i parallelle løp
- ✓ Bedre foreldre ferdigheter (regulerings og fortolkningsstøtte)
- ✓ Bedre kommunikasjon i familien
- ✓ Hjelp foreldre med eget stress

Forskning på TF-CBT

20 RCT studier som dekker:

- Ulike aldersgrupper
(fra 3-18 år)
- Ulike kulturer og land
(Nord Amerika, Europa & Afrika)
- Forskjellig typer traumer
(Enkle, multiple og komplekse traumer)
- Forskjellige kontekster
(BUP'er, fosterhjem, psykiatriske institusjoner, frivillige organisasjoner i krigsherjede land, krisesenter for mishandlede kvinner, skoler)
- Gruppe og individ format
- Flere med oppfølgingsdata

Forskning på.....

- Studert en rekke **utfallsmål**
(PTSD, depresjon, angst, skam, dissosiasjon, atferdsvansker, seksualisert atferd, foreldrestress etc.)
- Sammenlignet** med venteliste, klientsentrert terapi, terapi som vanlig (TAU), EMDR, medikamenter.
- Studert **prosessfaktorer** og **virksomme faktorer** (terapeutisk allianse, betydningen av foreldre arbeid, betydningen av narrativt arbeid, betydning av cognisjoner, lengde på behandling, terapeutfaktorer)
- Brukertilfredshet**
- Kost-nytte** studier

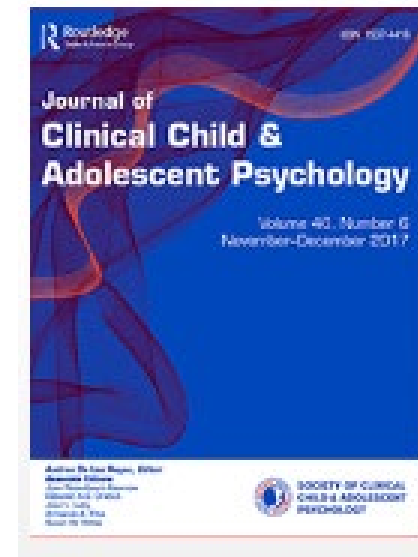
I tillegg:

- **13 studier med pre-post design**
Dekker bla traumatisk sorg, foreldreløse i Zambia og Tanzania, rammede etter 11.sept, traumatiserte i Japan og Canada
- **Kasusstudier**
Behandling av flyktninger

I Norge: TF-CBT studien

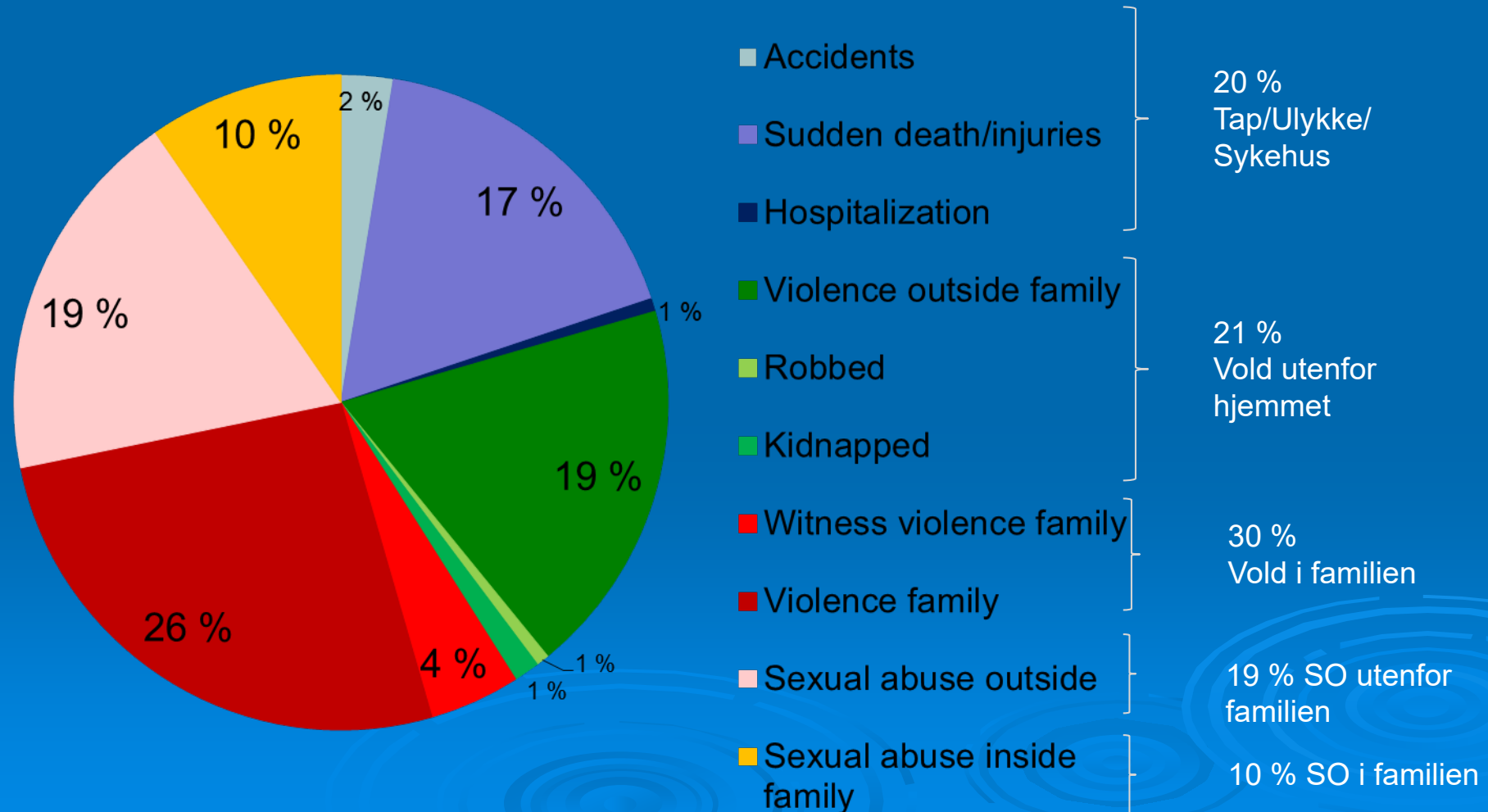
A Randomized Effectiveness Study Comparing Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy With Therapy as Usual for Youth

Tine K. Jensen, Tonje Holt, Silje M. Ormhaug,
Karina Egeland, Lene Granly, Live C. Hoaas,
Silje S. Hukkelberg, Tore Indregard,
Shirley D. Stormyren & Tore Wentzel-Larsen

TF-CBT studien - Effektivitetsstudie

Verste traume (n = 156)

Noen Resultater

- TF-CBT gruppen signifikant større nedgang i PTSS og depresjon og generelle psykisk helseplager enn TAU gruppen og bedre fungering (Jensen et al. 2014)
- Bedringen varte ved 18 mnd oppfølging (Jensen et al., 2017)
- Barn og foreldre likte metoden (Dittmann & Jensen, 2014)
- TF-CBT mer kostnads effektivt enn TAU (Aas et al., 2018)

Mulige endringsprosesser i TF-CBT

- Allianse
- Foreldre
- Narrativen
- Maladaptive kognisjoner

Betydningen av en god terapeutisk allianse

- **Utfall:** Interaksjon mellom en god allianse og traumespesifikke metode (Ormhaug et al. 2014)
- **Drop-out:** Predikert av lav terapeut-vurdert allianse og hvis barnet oppfatter at foreldre ikke støtter terapien (Ormhaug & Jensen, 2017)
- **Alliansebyggende strategier** i de første timene:
 - utforskning av traumehistorien underminerer ikke alliansen
 - for barn som viser tidlig motstand, øker traumesnakk alliansen
 - fokus på barnet's erfaringer og gi støtte(Ovenstad et al. In press)

Betydningen av foreldrearbeidet

- Signifikant nedgang i foreldres egen stress og depressive symptomer i begge grupper
- Endringene medierte ikke effekten på barns PTS symptomer men depresjon (Holt et al. 2014)

Betydningen av endringer i barns narrativer

- Barn som mottok TF-CBT utviklet mere koherente narrativer med mere organiserte tanker, mindre fragmentering, og flere beskrivelser av tanker og følelser.
- Men mere koherente og organiserte narrative var ikke relatert til lavere PTSS (Knutsen & Jensen, 2017)

Betydningen av endringer i dysfunksjonelle kognisjoner

- TF-CBT gruppen hadde signifikant færre dysfunksjonelle tanker enn TAU gruppen
- Disse endringen var relatert til endringer i PTS, depresjon og generelle psykisk plager (Jensen et al., 2018)
- Endringer i dysfunksjonelle kognisjoner medierer endring i PTSS og depresjon (Knutsen et al., 2018)

I sum...

- Traumer kan føre til alvorlig konsekvenser for barn og unge
- Vi har gode behandlingsmetoder og modeller
- Vi har økte kunnskap om viktige endringsprosesser

- Utfordringen ligger kanskje mest i å ta denne kunnskapen i bruk i klinikker

Tine K. Jensen	Prosjektleder	
Ingrid Sønstebo	1. Forskningskoordinator	
Karina Egeland	2. Forskningskoordinator	
Silje Hukkelberg	PhD. Post doc	
Silje M. Ormhaug	Stipendiat – kartlegger	
Tonje Holt	Stipendiat – kartlegger	
Shirley D. Stormyren	Psykologspesialist – veileder /treatment fidelity	
Live Hoas	Psykologspesialist – veileder /treatment fidelity	
Lene Granly	Psykologspesialist – veileder /treatment fidelity	
Ingeborg Dittmann	Psykolog – treatment fidelity	
Kristin Glad	Psykolog – treatment fidelity	
Tor Iversen	Professor i Helseøkonomi, Medisinsk fakultet	
Eline Aas,	1. Amanuensis i helseøkonomi, Medisinsk fakultet	
Kristianne Ovenstad		
Marie Knutsen		